

Boden-ANAN

medlemsblad för

Boden
Överluleå
ForskarFörening

Nr 3

Årgång 15

Augusti 2006

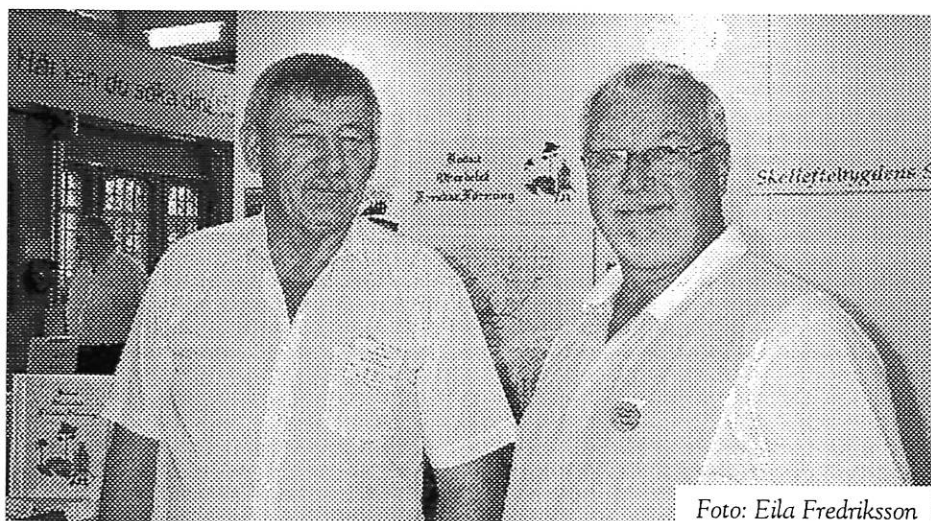
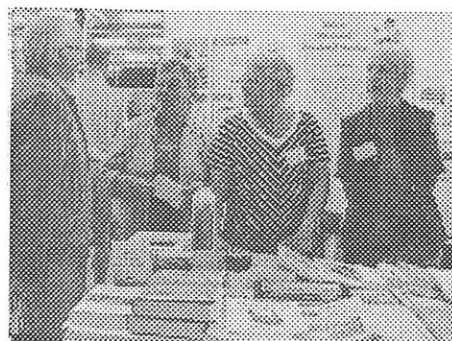

Foto: Eila Fredriksson

Avgående och nyttillträdde styrelseledamöterna i förbundsstyrelsen från Övre Norrland Björn Fredriksson Boden Överluleå ForskarFörening, respektive Ulf Mannberg Skelleftebygdens Släktforskare framför det gemensamma bokbordet vid Släktforskar dagarna i Stockholm

Vid föreningens bokbord skötte Anna-Maria Persson, Eila Fredriksson och Laila Munkestam försäljningen, tidvis med stockholmsmedlemmarna Leif Boström och Rune Isaksson till hjälp

Innehåll

- s.2 Föreningsinformation
Ordförande har ordet
- s.3 Återställare, Nytt i
hyllan, Besöksstatis-
tik, Kulturhusens
dag, Forskarmöda,
Släktforska vidare,
Tornedalsforskning
- s.4 Fahlmans
Arnold Lagerfjärd
- s.8 Släktforskar dagarna i
Stockholm
- s.10 Harads igår och idag,
En gammal Haradsfir-
ma
- s.11 Nils Aron Lundgrens
antavla
Eivon Renberg
- s.13 Ett jaktäventyr från år
1327
Leif Nordenstorm
- s.14 Rotewäsendet NK,
SSf nya logotype, För-
bunds försäkring, Nya
medlemmar, Adress-
ändringar
- s.15 Elakt,
Grattis, Tack

Styrelse och övriga funktionärer för Boden Överluleå ForskarFörening

*medlem i Sveriges Släktforskarförbund

Föreningens adress: c/o Elming, Glimmervägen 17, 961 46 BODEN

Plusgiro: 157 58 - 6

Tel till forskarrummet i Råbäcksgården: 0921 - 504 13, e-post: boff.boden@spray.se

Ordförande	Björn Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 653 15
		e-post: bjorn.fredriksson@egonet.se			
V.ordförande	Jim Karlsson	Allégatan 20	961 67	Boden	tel 0921 - 176 40
Sekreterare	Stina Elming	Glimmervägen 17	961 46	Boden	tel 0921 - 653 88
Kassör	Laila Munkestam	Rubinvägen 16	961 46	Boden	tel 0921 - 654 45
Ledamot	Ewa Sandberg	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 722 74
Styrelsesuppleanter	Berthill Munkestam	Rubinvägen 16	961 46	Boden	tel 0921 - 654 45
	Barbro Forsberg	Antilopvägen 11	961 68	Boden	tel 0921 - 196 15
Valberedning	Ingmar Åkerstrand	S Bredåker 57	961 95	Boden	tel 0921 - 47 01 65
	Peter Isaksson	Kristallvägen 31	961 46	Boden	tel 0921 - 659 48
	Sture Lindström	Kårgatan 7	961 33	Boden	tel 0921 - 196 34
Revisorer	Carl-Lennart Persson	Karetvägen 24	961 42	Boden	tel 0921 - 533 33
	Sixten Sandberg	Österby 950	961 95	Boden	tel 0928 - 401 32
Revisorsuppleanter	Catharina Källström	Tegelbruksgatan 13	961 73	Boden	tel 0921 - 173 38
	Rickard Pålsson	Kungsgatan 17	961 61	Boden	tel 0921 - 158 83
Redaktion för medlemsbladet:		Boden-ANAN@spray.se			
Ansvarig utgivare	Ewa Sandberg	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 722 74
	Eila Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 653 15
Bildansvarig	Vakant				

MEDLEMSAVGIFT, KODKORT och NYCKEL

Medlemsavgiften för år 2006 är 150 kronor.

Kodkort till ytterdörren och nyckel till kammaren finns att köpa i Råbäcksgården. Kodkort kostar 50 kronor och nyckel 90 kronor. För att köpa dessa fordras att du är medlem i föreningen. Kortet ger tillträde till lokalerna från kl. 07.00 till kl. 21.00 alla dagar i veckan. Nyckeln ger tillträde till kammaren, där vi förvarar våra samlingar.

Ta kontakt med någon i styrelsen om du är intresserad.

ADRESSÄNDRING

Om du ändrat adress, var vänlig meddela föreningen din nya. Vi får inte adressändringar från något register.

PLANERAD UTGIVNING

Boden-ANAN planeras komma ut:
vecka 44 - manusstopp 22 oktober 2006
vecka 7 - manusstopp 28 januari 2007

Ordförande har ordet

Det har monterats in 3 nya fönster i Råbäcksgården och målning av densamma är på gång.

Kristi himmelfärds dag samlades vi i Selets bruk, de flesta med bil, men 2 cyklande. Där var även MHF och medlemmar från en brukshundsklubb. På så vis blev det rätt många åhörare när jag berättade om bruket i gångna tider.

Med 10 par armar och händer, som städad förr, så blev storstädningen av Råbäcksgården snabbt och trivsamt genomförd. I besöksboken har vår författare, Ingmar Åkerstrand, skrivit på vers om den dagen.

Sedvanligt har vi genomfört två loppmarknader (5 dagar), i samband med Hembygd dagarna och Skördefesten. "Loppisarnas" viktigaste ändamål är att dra till sig marknadsbesökare, så att vi även får besök i forskarstugan, som numera inte är så välbesökt. Tyvärr! Under Skördefesten var det nästan 300 (inskrivna) besökare som vi informerade och vi besvarade även deras frågor.

Riksstämman, släktforskar dagarna och 20-årsjubilerande

Ssf var i år på f.d. Sveriges första bilfabrik i Nacka, numera en mässanläggning av rang. BÖFF var den nordligaste föreningen som deltog med monterutställning. Garanterna för att vår monter skulle fungera var Eila, Anna-Maria (författare till Svartbäckenboken) och Laila. Roligt var också att våra medlemmar från Stockholm Rune Isaksson och författaren till boken "Nederkalix sockens familjer 1539-1739" Leif Boström, ställde upp och arbetade i vår monter. Damerna var även med i Rapport kl. 19.30 söndag den 13 augusti, och representerade på ett fint sätt släktforskning och BÖFF. Jag riktar ett stort tack till dessa!

Närmaste verksamhet, förutom kurserna, är Kulturhusens dag 10 sept. Årets tema från Raä är "Mötesplatser" så därför har vi förlagt den dagen till det nya Resecentrumet i Boden. Se annons i denna tidning! Välkomna!

Nästa arrangemang är Arkivens dag lördagen den 11 november. I år förlagt till Forsvarsmuseet. Temat är "Mat och dryck". Årets sista möte genomförs söndagen den 26 november. Som avslutning för året har vi "Öppet hus" med glögg på skyltsöndagen.

Björnvrål

Återställare

Om intresse föreligger drar vi igång en ny omgång återställare, när vi har 6-8 anmälningar.

Återställaren är till för Dig som kommit av Dig med forskningen. Har Du kört fast? Tycker Du att Du glömt bort hur man går tillväga? Har Du kommit till nya frågeställningar? osv. osv. Då är troligen det här något för Dig. Återställaren är tre gånger tre lektionstimmar, onsdagkvällar 18.30 – 21.00.

Du anmäler Dig till Eila och Björn (0921 – 65 315) eller Ewa (0921 – 72 274).

Nytt i hyllan

Genom gåvor och inköp fortsätter vi att fylla på i våra bokhyllor. Nya böcker är:

En tagg i den svenska igelkotten, *Kurt Johansson*
Krigssjukhus i Norrbotten, *Siv Rehn*
Svenska försvarsväsendets rulla...1970
Luleå, staden vid vattnet, *Gunnar och Jan Bergbom*
Norrbotten i bild, *Gunnar bergbom m.fl*
Ur Norrbottens historia, *Östen Groth*
Från Bygd och Vildmark..., Luleå stifts julbok 1948
Jokkmokk, *Kjell Lundholm*
Lundequists handsekreterare (1872)
Hilma Olsson, *skolprojekt Björknäs-gymnasiet*
Förr i tiden, *Kalle Brandins skolprojekt*
Liv i eftervärldens spegel, *Promemoria*
Släktforskarnas årsbok 2006
Hembygd 2004
Tillbakablickar i Siknäs, *Henry Rönnbäck*
Högsön, byn som steg upp ur havet
Heraldik för nybörjare
Ett antal böcker av och rörande Eyvind Johnson
Tre böcker om Sjulsmark, *Brage Lundström*
Nya CD-skivor:
Förteckning över Norrbottens stämplat
Sveriges befolkning 1900
Medelpad (3 skivor) Tynderö sn 1500-1850,
Sättna sn 1500-1900, Torp sn 1500-1900
Byar och gårdar i Lövånger 1600-1800
Svenska gods och gårdar (Norra Sverige)
Frihet är det bästa ting

Besöksstatistik

Under skördefestens andra dag, lördagen den 19 augusti, registrerade sig den 48'000:e besökaren i Råbäcksgården. Det var bodensaren Lars Löfgren. Han föräddades två trisslotter som vi hoppas gav vinst.

10 september 2006

Kulturhusens dag

Årets tema: "Möten och avsked"

Mötesplats under tre sekler
Om taxi, buss, tåg, frimärken och
stämplar med "kommunikationsbilder"

i

Bodens nya RESECENTRUM
(järnvägsstationen)

kl. 11.00 – 15.00

VÄLKOMMEN

Arrangörer: BÖFF, Bodens filatelistförening och
Bodens kommun

Forskarmöda

I 40 år har medlemmen, tidigare styrelseledamoten, Arnold Lagerfjärd forskat om smidet av de mynningsladdade lodbössorna som användes under flera hundra år. Nu finns slutresultatet av hans forskning redovisat i Svenska Vapenhistoriska Sällskapets skrift nr XX som kom ut sommaren 2005. Delar av hans forskning som beskrev hur tillverkningen gick till redovisades i sällskapets skrift nr XVI som utkom 1993.

Släktforska vidare – före 1682

Vi planerar att i höst starta ytterligare en omgång av vidareutbildningskursen för erfarna släktforskare; åtta studietillfällen. Preliminär tid – onsdagkvällar. Max 8 deltagare.

För mer information ring Berthill Munkestam tel 0921 – 65 445. Anmälan görs till honom eller till Björn Fredriksson tel 0921 – 65 315.

Tornedalsforskning

Onsdag den 6 september kl.10.00 – 12.00 och torsdag den 7 september kl.18.30 – 20.30 kommer Berthill Munkestam att hålla informationsträffar om hur man söker i Erik Wahlbergs material om Tornedalen som vi har i Råbäcksgården. Du är välkommen till endera eller till båda träffarna.

Fahlmans

Skrivaren Arnold Lagerfjärd och tremänningen Ingmar Åkerstrand, Södra Bredåker, har båda härstamning från "Fahlmans" i Svartlå. Pehr Magnus Fahlman föddes den 18 november 1834 i Håkansön, Piteå landsförsamling. Hans morfar var byasmeden Johan Johansson Åström, Håkansön. Smide skulle bli viktigt för släkten i Svartlå.

Pehr Magnus gifte sig med Maria Margaretha Enström, född den 7 juni 1840 i Ersnäs. De flyttade till Svartlå. Hustrun var dotter till Jonas Fredric Enström och Lisa Stina Olofsdotter, vars morfar var Isac Jakobsson Säfwelin från Sävast.

Den ende okända fader skrivaren hittills har i anorna är Jonas Fredrics. Modern var pigan Brita Jönsdotter i Ersnäs, född den 5 september 1775 i Ersnäs, dotter till soldaten Jonas Johansson Sijk i Ersnäs och Brita Nilsdotter. Den stora släktforskaren Agnes Palmgren har berättat, att Jonas Fredrics mor en gång tvistade med ett par systrar. Därvid ska den ena ha sagt till henne: "Du har ju bolat med en ryss!"

Jonas Fredric föddes den 4 juli 1810. Freden i Fredrikshamn slöts den 17 september 1809, och vid den tiden ockuperade ryska armén Norrbottens kustland ner till Jävre. Någon i denna armé kan alltså ha hunnit göra ett sista avtryck i vår släkthistoria.

Om familjens liv i Svartlå

Petter Magnus (min far benämnde honom alltid så) arbetade bl.a. vid sågen i Svartlå med tolv timmars arbetsdag. Ändå byggde han sitt hus på fritiden. Varje kväll tog han en börda plankor och bar hem. Han kunde vara så trött att han gick i väggen utan att se.

Petter Magnus var en mycket duktig arbetare. Skogsfaktorn Gustaf Pettersson hade berättat, att han högg dubbelt så mycket ved som andra, tre famnar* om dagen.

En gång hade Petter Magnus varit på flottning och kom hem med ångbåten. Han steg av vid "Graves" i Svartlå, där krogen var. Han gick in för att få sig någon sup. Först ställde han av sig näverkonten i ett hörn. Det kan ha blivit mer än en sup, för när han skulle gå tog han på sig konten upp och ner utan att märka det. Han märkte inte heller, att innehållet föll ur eftersom. När han kom till bron hemma upptäckte han sin fadäs och blev mycket betänksam. Han förstod att det inte skulle bli nådigt när hustrun blev varse vad som hänt. Han repade mod och klev med bestämda steg in genom dörren och röt: "Knösten åt!" (Knysta inte!)

Ett annat jobb var att fara till Jokkmokk med häst och lass med varor. Kanske han inte alltid var helt nykter på återvägen. Han mötte i alla fall en annan skjuts och ropade: "Lågan i borti vägen, ännars sko i koma o löft i borta vägen!" (Flytta er från vägen, ännars ska jag komma och lyfta bort er från vägen!) Svar: "De duger Du inte till, gubbe!" "Ja, men i hå in son häim!" (Ja, men jag har en son hemma!) Petter Magnus talade pitebondska. Den son han talade om här var yngsta barnet August Magnus, född den 9 mars 1880.

När Petter Magnus var nykter var han mycket snäll och hustrun fick skälla hur mycket som helst, säger min far.

Han var gärna på dans, sjöng och dansade. Han kunde då ta av sej mössan och säga att det blev "för fullt", d.v.s. av glädje.

Fahlman sjöng gärna följande:
Jag har varit den främste på alla kalas
Jag har spelat på flöjt såväl som på bas
Till att spela på fiolen och ta under kjolen
har knappast funnits min like under solen.

En gång när han sjöng var det någon som såg och hörde. När han hade sjungit sista versen tittade han sig om och sa: "Ingen ha så jävla bra sångmål som jeg!"

Makarna Fahlman hade nio barn: Maria f 1860, Johanna f 1862, Christina f 1865 (min farmor), Sofia f 1867 (gift med häradsdomare Axel Nilsson i Svartlå), Nils Pehr f 1870, Emma f 1872 (Ingmars mormor), Augusta f 1874, Carolina f 1877 och August Magnus f 1880.

Morbror Petter, säger min far, och sönerna Gottfrid, Gotthard, Harald och Bengt var byggmästare och träarbetare. Sonen Hilding var verkmästare hos Ruthström & Sundberg i Boden, sonen Alrik förman på sågen i Vuollerim. Morbror Petter hade också dottern Alva, som blev fosterdotter till Johan Julius Larsson och Christina Fahlman i Östra Bovallen, och fostersyster till bl.a. John och Rodrik Larsson.

Augusta dog 1941 i Havsträsk. Barn var Valder och Bertil Nilsson, Agna Edholm, Astrid Jansson och Berna Boström.

August var smed och blev kvar på hemgården. Han var "illröd kommunist". Ingmars mor Kerstin tyckte det var mycket trevligt att hälsa på där. Men det var mindre roligt att se Stalins porträtt, som August hade på väggen trots att han var "en rejäl karl" i övrigt.

Södra Bredåker

Ingmar bor i villa nära södra brofästet i Bredåker. I närheten finns den gamla gården "Kneus". Dit kom

* Ett vanligt mått för en sådan famn var vedmängden i en 3 alnar hög och 4 alnar lång trave. Volymen ved beror då på vedens längd och rör sig om 3 till 4 m³; källa NE

Ingmars mormor Emma när hon gifte sig med Abel Nilsson. Denne var son till "Kneus-gubben" Nils Fredrik Larsson och Eva Stina Nilsdotter. Hennes far var soldaten Nils Petter Persson Ryttare. "Kneus-gubben" blev 98 år. Han var mycket snäll, men hans hustru var något helt annat!

"Kneus-Abel" var mycket snäll, säger Ingmar. Det hade han efter sin far. "Kneus-Eva" var således nog så besvärlig. När svärdottern Emma fick besök av någon familj i slakten lagade hon god mat. En skål med kräm satte hon högt på en hylla så att inte "kärningen" skulle få ta på den. Men när hon kom steg hon upp på en stol och sträckte sej upp och grävde i krämskålen: "Bo hå dom hina?" (Vad har dom här?) Emma: "Sö at skäm no!" (Se nu på fan!) Och det finns betydligt värre saker — om man nu vill skriva om det.

När Éva Stina dog stod det i dödsannonsen: "... lidit i tron på sin frälsare." När min mor Christina, säger Rodrik, hörde om dödsfallet sa hon: "O milde Herre Gud, vars har den själen hamnat?" Morbror Karl Anton, fortsätter Rodrik, sa: "No hä skäm fo se i stäik!" (Nu har fan fått sej en stek!)

Ingmars mor Rut Kerstin Nilsson skrev dagbok, som innehåller mängder av händelser. Jag har läst några sidor från 1919. Det framgår, att slakten hälsade på varandra flitigt mellan Bredåker, Svartlå och Bovallen. Hon skriver dock bara förnamn, vilket gör det lite svårt att säkert klara ut vilka det är frågan om och vilka gårdar.

Bovallen

Christina Fahlman gifte sig alltså med Johan Julius Larsson, född den 14 januari 1862 och son till snickaren Lars Danielsson Björk i Kusträsk, Bredåker och Eva Cajsa Hansdotter. Dom var ganska nygifta när dom en gång for till Harads och träffa "Svall-gubben". Troligen kom dom dit för att ställa in hästen i ett stort stall på "Svallet" — det var vanligt när man skulle till kyrkan. Svall-gubben sa till Johan Julius: "Do fick no i vacker kuno ett he do åt jer so vacker sjölv!" (Du fick nog en vacker kvinna trots att du inte är så vacker själv!)

Johan och Christina bodde första tiden i en liten stuga vid "Graves" i Svartlå. Sonen Albin föddes nog där. Han dog i spanskan i blomman av sin ungdom. Graves var gästgiveri nära ångbåtsbryggan. Senare kom gästgiveriet att vara i det stora huset på Hälludden. Gerd Eneqvist hade bott på Graves flera somrar när hon forskade på dialekter. Hon hade läst i Harads samtidigt som Frideborg på Graves.

Alldeles i början av 1800-talet blev det två bolagstorp i Bovallen. Det ena togs upp i Västra Bovallen av smeden Anders Andersson från Grangärde i Dalarna. Han kolade åt Svartlå Bruk. Det andra var i

Östra Bovallen och kom så småningom att kallas "Brännströms". Mot slutet av århundradet bodde där "Brännströms-Lasse" och "Brännströms-Isak". Lasse var nog tidigt intresserad av Erika hos Boströms i Västra Bovallen, men hon kom att bli "Bets-Erika" i Harads. Isak var flint på huvudet men hade hår på sidorna. Han sa: "åt e jö flint åt. He jer bara he att jö hä i djiop harstjör!" (Inte är jag flint inte. Det är bara det att jag har en djup hårskära, alltså bena.)

Brännströmskarlarna hade en liten gärda uppodlad i skogen en bit åt nordväst nedom byvägen. För ett par hundra fick Johan överta den och byggde sig en stuga, troligen sommaren 1892. På hösten flyttade de dit. Min far kallade alltid stället "Djöla" (gården). För andra blev det "Johansch". Ett tillbygge mot väster blev det 1916, och i den delen är jag född. August Fahlman var med om bygget.

Födelsegården strax innan den revs

Före Albin fick makarna Agnes Kristina f 1889 och död efter ett par veckor. Därefter följande barn:
 Agda, gift med Teodor Sundkvist, Svartlå
 John, gift med Jenny, övertog gården
 Jenny, gift med Herbert Hansén, Svartlå
 Roderik, gift med Stens Larsson Styf
 Gerda, gift med Gottfrid Pettersson, Svartlå
 Gertrud, gift med Gotthard Borggren, Västra Bovallen

Rodrik berättar om när morbror Ville och moster Augusta (syster till Christina) var på besök och fick äta "miso" (rätten var från löpmagen). Sedan skulle de andra få äta samma och då sa morbror Ville: "Ja välis I so hå åo*iti!" (Ja lyckliga er som som ännu inte har ätit!)

År 1914 avslutades verksamheten på Åminne herrgård med auktion. Farfar Johan ropade in orgeln därifrån. Den äger nu mina söner Stig och Anders.

Vid Edeforsmarknaden 1924 hade två män från övre delen av socknen skaffat en egen motorbåt. Efter en del supande skulle de ta sig en tur, men mitt på älven fick de motorstopp. Eskil Gustavsson och John Larsson från Djöla upptäckte det och fick tag på en roddbåt. När de kom fram tog Eskil tag i motorbåten och John

* åo är en diftong

rodde. Det var en hård kamp när man närmade sig forshuvudet. John rodde i förtvivlan. När han var alldeles slut fick männen igång motorn och for uppåt mot strömmen. Ägaren sträckte upp handen och sa "Hej då!" och for iväg. Inte ett tack. John sa sen, att han hade en stärkekrage på sig, och den var så blöt att den hängde som en trasa om halsen.

Jenny (ingift), John, Jenny, Johan Julius, Gertrud, Christina, Rodrik, Gerda med fosterbarnet Alva framför

Min far Rodrik har berättat mycket, bl.a. följande händelser med systemen Jenny. Troligen 1911 eller 1912 gick de till Svartlå – cyklar fanns inte. Ur en kurva kom en bil. Jenny förfärad, sprang ut i skogen och skrek: "Sö at Rodrik, toge!" (Titta Rodrik, tåget!)

I en bondgård på den tiden fanns alltid "diskhinken". I den slog man allt som blev över, diskvatten, potatis-skäl etc. Sen fick korna det, och de åt och drack med förtjusning. En gång när Jenny sysslade i köket "isi Djöla" tappade hon en tvål i diskhinken. Hon blev mycket bekymrad; var det kanske giftigt för korna? och hon vågade inte tala om det för mor Christina. När hennes mor kom in hade hon löst problemet: "Mamme! Doj kåon borti tvørn?" (Dör kor av tvål?) Christina blixtnabbt: "Hä do hivi tvørn ini diskhinken?" (Har du haft tvålen i diskhinken?)

Många år senare hade Jenny Hansén söner Gunnar och Gottner. Herbert gjorde skidor åt Gottner, som såg på och märkte, att det tog lång tid och var jobbigt. Så småningom kunde han prova sina nya skidor neråt backarna i Svartlå. Där fanns också ett dike, och han provade skidorna genom att ställa sig tvärs över diket med ändarna på var sin kant. Det bar sig inte bättre än att en skida gick av. Gottner blev ytterst ledsen – hans pappa hade ju haft så mycket besvär med att göra dem. Gottner kom hem och satt framför kaminen och undrade hur han skulle kunna hitta på en ursäkt utan att tala om vad som hänt. Till slut frågade han: "Har Gunnar nånsin brutit av sina skidor? Jenny direkt: "Har du brutit av skidorna?"

Systrarna Jenny och Gerda bodde nästgrannar i Svartlå. En gång gjorde de en fin tårta och cyklade iväg med den för att uppvakta mor Christina. Det bar sig inte bättre än att tårtan ramlade av cykeln och grädden blandades med vägens grus. Jenny var ju djupt religiös och man kan förstå hur hemskt det var när man vet vad hon sa: "Hårt he jer rösslit sönd o schveri?" (Männtrö det är rysligt synd att svära?)

Gottfrid Fahlman byggde i Kiruna och köpte virke från Västerbotten. Han fick skriva på en växel. Han skicka den till morbror Ville i Havsträsk (GV Nilsson, Lejan-Ville). Han skicka en femma och bad honom be pappa skriva på, berättar Rodrik. Ville skicka växeln med en dotter, som gick på bönemöte hos oss. Pappa var i barndömmen. När mötet var över stod mamma och sa: "Skynda dej att skriva på papperet nu så flickan får gå hem!" Virkessäljaren löste in växeln och tog ut de 3'500 kronorna av mina föräldrar, för Gottfrid och Ville hade inget att ta. Möjligen betala morbror Ville något obetydligt belopp.

Morbror Petter, pappa åt Gottfrid Fahlman, tog på sig att bygga Folkets Hus i Kiruna – för lågt anbud. Det blev att betala igen för föräldrarna, som borgat. Efter detta har Rodrik blivit mycket rädd för att borga, och många har fått nej. När han 1967 berättade om detta hade han bara borgat åt ett av sina barn samt handlanden Valfrid Enberg i Harads. Där blev det inga förluster.

Hösten 1920 byggde John och Rodrik en koja vid Flarkån tvärs över bergen från Bovallen. På vintern låg de där på skogsarbete med Bror Öhman. Det var kallt, mycket kallt. Ovanpå eldkistan var det håll rakt upp genom en "träskorsten". De stoppade hö där och höll elden brinnande på natten. Höet föll ner på brasan. John vaknade och försökte slänga ut den brinnande säcken med höet, men den föll sönder. Rodrik slängde sig ut, det brände i halsen. De klarade kojans i alla fall.

Rodrik brukade flotta i Flarkån. En gång blev det en stor bröt vid Notsselforsen och vattnet dämde upp mer och mer allt medan karlarna jobbade frenetiskt för att lossa bröten. När det hände sprang alla mot stranden, men Rodrik kom sist. När han nästan var i land kom bakvattnet och han var plötsligt i den skummande forsens med stockar runt omkring. Då var det nära ögat. Rodrik försökte simma mellan stockarna så gott det gick. Manne Lugnell hoppade i till midjan och hjälpte till att få honom i land.

En annan gång låg Rodrik på marken vid Notslet och sov med handen under kinden. Så kände han att nånting kylde under handen. Det var en orm som rullat ihop sig under handen!

Jag antar att han slog ihjäl ormen. När jag växte upp var det som en absolut skyldighet att slå ihjäl alla ormar, sorkar och möss.

Västra Bovallen

Då Samuel Gustaf Hermelin omkring år 1800 skulle starta järnbruksrörelse fick han av Kronan väldiga skogar i våra trakter. Han tog upp ett 80-tal smeder och kolare från Svealand för att arbeta åt honom. Det var vanligt att de fick ett torpställe att röja upp och bebygga. Egendomarna tillhörde senare kungahuset till mitten av 1800-talet. På 1890-talet fanns de i Bodträskforsbolagets ägo. Detta bolag sålde ut en del av sin egendom. Jag har ett slitet häfte, där de bjuder ut många torpställen med mark, bl.a. i Bovallen och Havsträsk. Jag har också avstyckningshandlingarna när lantmätaren år 1905 gjorde avstyckningarna i Västra Bovallen. Det blev tre områden på cirka 40 hektar vardera. Det bebyggda köptes av där boende Petter Boström. De andra delarna köptes av Haradsborna N A Lundgren och Abel Hedqvist.

Sedan Johan Julius köpt sitt i Östra Bovallen så köpte han 1909 N A Lundgrens del i Västra. Häradsdomaren Axel Nilsson, som var gift med fru Christinas syster Sofia, hade då sagt: "No häv'än Johan hivi se fra bråtan upi elln!" (Nu har han Johan haft sig från "Bråtan" och upp i elden. – Jag vet inte vad bråtan är.) Rodrik tror attmorbror Axel menade att Johan tagit på sig för mycket och skulle förlora allt.

Sedan Albin dött var John äldst och fick ta över hemgården. 1927 fick Rodrik området i Västra Bovallen – utan byggnader. 1931 fick Rodrik och Stens köpa Boströms del med byggnader. Vi flyttade dit på våren 1931.

Petter Boström hade dött 1917. Änkan Sofia och Petters brorson Avjon bodde kvar till på hösten. Vi bodde i början i kammaren, och min syster Gunvor Birgitta föddes där. I köket var en stor öppen spis med bakugn, vilket ju var vanligt. I öppna spisen fanns en järnhäll med otydligt märke. En person, som studerat sådant, har sagt, att om han läser rätt är hällen gjord på Rosfors Bruk 1836 (?).

Spisstolpe var en grov bösspipa. Mellan den och hörnet fanns en liten grop i järnhällen. Sofia var mycket snäll. Jag fick spotta den där gropen full! Korna tyckte också om Sofia. Hon kunde knappt gå ut på backen, för korna som var på Grönnan ville då simma över Bovallsavan och komma hem.

Avjon och Sofia flyttade till Harads. När det blev bensinransonering hösten 1939 fick vi åka skolskjuts med häst och Avjon som kusk. Först åkte vi trilla, sedan rissla. Avjon byggde sedan en specialsläde, och i den låg vi under fällar.

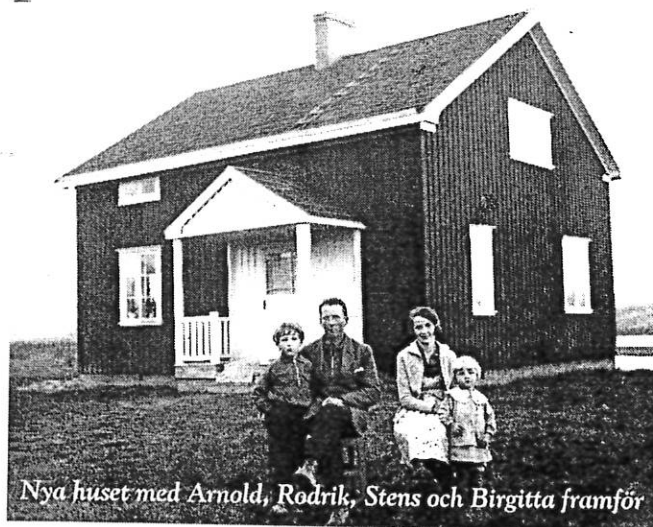
Innan Boströms flyttade till Harads bodde de i lagårn. Det gjorde vi också på somrarna. Den skurades då först. Jag minns att jag hade tandvärk och låg "upi floon" (kobåset). Mamma värmdde ett pannlock av gjutjärn och satte en blöt handduk runt – det fick jag ha

mot kinden. Jag minns också att pappa bakade slobber i öppna spisen. Då hovera han med stekpannan och kasta upp slobban i luften för att den skulle vända och landa igen. Hur det lyckades minns jag inte riktigt. 1936 revs lagårn och byggdes en ny av betongsten, som gjöts på plats. Många somrar sedan bodde vi i bagarstugan på somrarna när nya huset byggts 1934. Jag minns t.ex. att vi ofta åt fil med tunnbröd. En rökt skinka hängde i "storskrubben" och togs då fram så vi kunde skära oss skivor.

Rodrik har tidigare berättat om när "bovallarna" satt och åt fil och strömming, som glödstektes i öppna spisen. Dom la strömmingen på smörgåsen med bröd över. Filet åt dom med träskål och träsked, vilken dom slickade av och satte upp nånstans, kanske i lilla hyllan vid spisen. Rodrik minns inte om dom tog av huvet på strömmingen.

1933 sågades mycket bräder och plankor på gården i Västra Bovallen. Och planerades för där ett nytt hus skulle byggas. Jag minns en avlång grop där salen sen kom att vara. Det var någon provgrävning för matkällare, vilken sen inte hamnade där. Det var lervatten där efter regn. Mina föräldrar var borta och jag ensam hemma. Jag gick omkring och kastade i ett äggformat järnföremål med hål i, kanske från en gasgranat? Så såg jag katten sitta på sin bak, och jag gick dit och började lyfta den. När jag satte handen under baken fick jag skit i handen. Jag blev elak på katten och kastade "järnägget" på svansen. Katten skrek till och sprang iväg. Sen kasta jag järngrejen i lergropen. Och såg den inte mer.

Sommaren 1934 var Gotthard Fahlman hos oss och byggde nya huset. Han spikade sig en säng på bagarstuvindan. Petter Fahlman gjorde muren. Järnspis i köket, kamin i farstun. Några värmeelement kopplades med rör till kaminen. Ingen vattenledning förrän på 1940-talet. Elekicitet fick vi först 1947 genom bl.a. Allan Nilsson från Åkerby. Det var bara fotogenlampor och under krigstiden karbidlampor.

Fortsättning följer i annat nummer.

Inviqningstalare Mats Hellström. Foto: Eila Fredriksson

Släktforskardagarna i Stockholm 12-13 augusti

av Berthill Munkestam

Om dessa kan man säkerligen skriva en hel del. Men då jag inte som Ingmar Åkerstrand är kåsör, får det bli något torftigare. Rubriken nämner två dagar men den 11 var även den en intressant dag, som jag tillbringade i Riksarkivets lokaler. Det var en cirkelledarkurs som skulle vara hela dagen. Började med rundvandring ett antal våningar ner i berget där givetvis en del av Riksarkivets historia belystes. Förklaringar till att mycket material var borta eller svårt angripna levererades med tyngdpunkter på slottet Tre kronors brand samt andra bränder när arkivet flyttats runt genom tiderna. Fukt hade skadat beståndet av handlingar genom de gångna seklerna och råttor inte bara de på fyra ben utan även de mänskliga på två. De senare hade skurit ut namnteckningar och klippt bort sigill ur handlingarna.

Låt oss lämna den sorgliga delen och glädjas åt en fin genomgång av olika typer av dokument. Att skilja på ett brev (det som posten hade hand om) och en skickad biljett (det som sändes t.ex. över till en annan loge på teatern). Kartor av karaktären gamla gruvor visades, fantastiskt fint kolorerade. Senare tog vi hissen upp ur de dunkla vråna och presentationen fortsatte med visning av söksystemet på Riksarkivets webbsida.

Carl Szabad berättade om gamla skattelängder och hur man använder dessa. Tyngdpunkten låg på Mantals-, Tionde-, Boskapslängder samt Älvsborgs lösen och Jordeböcker, ja det fanns fler längder han nämnde. Men även om Fyrktalslängder som åtminstone i hans hemtrakt fanns för åren 1862-1909. De bör finnas i Kammararkivet, och kan väl populärt kallas kommunal röstlängd.

Det var en kommunal skatteenhet och visade hur kommunalskatterna skulle betalas. Varje skattskyldig påfördes ett fyrktal, som ställdes i relation till den statliga skattens belopp. Man fick olika fyrktal för olika saker och ju högre fyrktal desto fler röster i den graderade röstskalan. Man kan på detta sätt lite grann

avläsa den sociala skiktningen på en ort.

Anna-Lena Hultman har ju flera av oss kommit i kontakt med förut när hon var och gästade oss för ett år sedan. Då som nu talade hon om Emigrantforskning. Här måste jag skjuta in att den genomgång vi fick ta del av var mycket mer ingående än den som nu levererades i Riksarkivet. En lista med källor för Emigrantforskning kommer att finnas på Råbäcksgården.

Senare på eftermiddagen blev det en för min del intressant genomgång av medeltidsbrev det som finns i bokserien Svenskt Diplomatarium. Huvudsakligen är det brev av juridisk art som gåvor och testamenten som visar ägare till mark och gods. För den intresserade lämnas här Internetadressen:

(<http://ra.se/ra/diplomat.html>)

Jag måste väl även nämna något om de andra två dagarna. Själva riksstämman förflöt lugnt utan några oförutsedda händelser. De 6 motioner som inkommit till förbundsstyrelsen, fick samma beslut på stämman som vi förordade i vår förening. En föreslagen höjning av organisationsavgiften för medlemsföreningar från 7 kr till 10 kr slutade efter en kort men dock debatt med en höjning till 9 kr. En ny förbundslogo beslutades med stor majoritet. Den enda punkt som tog tid var val av valberedning. Valet gick till rösträkning som tog sin rundliga tid. Vår ordförande sitter nu med i valberedningen, åtminstone fram till 2007.

Man måste nog ta med lite **Ris och Ros** också. På den negativa sidan får sättas upp:

Att lokalen var väl varm. De skjortor vi tänkte ha på oss med BÖFF:s namn kom aldrig till användning, hettan var för tryckande.

I den mindre hörsalen Södermalm saknades högtalar-system. Och med tanke på att en fläkt surrade kraftfullt längst bak i lokalen fann många att det var omöjligt att höra vad som sades. En bidragande orsak till detta var måhända att talaren talade mer med Vita duken än med åhörarna.

Vid den stora scenen Gamla stan, var dämpningen av tyg ut till mässlokalen vilket inte var särskilt lyckat. Musik är trevligt! MEN, om den skall vara mitt i en mässlokal kan diskuteras. De som hade sina bås i närheten av musiken kände sig väl hesa när mässan var över. De måste ta i ordentligt för att presumtiva kunder skulle höra vad de sa.

På den positiva sidan måste sägas:

Att utbudet av varor var fantastiskt bra. CD-skivor på praktiskt taget alla bord om vad de olika föreningarna hade att erbjuda. Det som möjligen kan förvåna var den stora prisskillnaden på skivorna, vilket dock kan ha sin förklaring.

Även utgivningen av släkt- hembygdsböcker, eller av olika speciella öden är enormt.

Skall man så dela ut en extra ros för det vackraste på

mässan, så går den till den som gör de handmålade familjeträden. De är unika/olika för varje kund och brukar vara i storleksordningen 70 x 100 cm. Men priset är därefter mellan 3000 och upp mot 5000 kronor.

Slutligen, mässan visade tydligt att datorn har tagit över som det viktiga arbetsredskapet för släktforskning. På både gott och ont. Det är lätt att få fram uppgifter via Internet med rätt uppkopplingar. Men allt finns inte på Internet och kommer troligen inte under överskådlig tid att finnas där. Det gör att antavlor går bra, men köttet på benen kan man inte få den vägen. Om man skall måla Fan på väggen, kan det bli så att föreningarna kommer att tyna bort då bara en mindre del kommer att ägna sig åt släktforskning i vid bemärkelse.

Rapport från ordförandekonferensen

av Carl-Lennart Persson, ombud för BÖFF på ordfkonferensen

Den ägde rum på fredagen i Släktforskarcentrums Hörsal i Sundbyberg, dagen före släktforskardagarna på Factory på Nacka Strand. På dagordningen var det sex punkter upptagna och tiden var angiven från kl. 10.00 till 17.00 med avbrott för lunch. Hela sex timmar av information både från centralt håll och lokal nivå. Diskussioner, åsiktsutbyte och beslut under gemytliga former.

Här kommer en kort summering av den.

Punkten 1. Släktforskningens dag. På stämman 2005 i Östersund togs beslut om att datumet skulle vara 18 mars 2006. I Stockholm blev det en lyckad dag. I Sundsvall genomfördes den på IKEA. Södertälje var också nöjda men kommunen råkade ändra gatunamnet så besökarna fick leta sig till det nya gatunamnet. På mindre orter var man inte lika positiva. Men Släktforskningens dag fortsätter att vara årligt återkommande tredje helgen i mars. 17 mars 2007.

Därefter hoppade man till punkten 6. Vilken service-nivå? Anledningen till denna frågeställning var att under 2005 har förbundet haft ett betydande underskott, en och en halv miljon. Detta har inneburit ett flertal uppsägningar som kommer att medföra en lägre projekt- och servicenivå.

Exempel på projekt och deras ekonomiska resultatet: Projektet "Sveriges dödbok 3" har sålts i mer än 5000 exemplar, pris 495 kronor, en vinst på 2 miljoner. Till synes en lysande affär för förbundet, men då projektet tog tre år kostade projektanställningarna en miljon.

"Sveriges befolkning 1890" Förbundet lockade SVAR att tillsammans göra det här. 15% av försäljningen går till förbundet och 85% till riksarkivet. En förfärligt dålig lönsamhet men det var så viktigt att få till den här CD-skivan och inte

bara ha den tillgänglig på Internet. Dessutom är CD-skivan mycket bättre än den på Internet. Det blev ingen vinst, på sin höjd jämt ut. I projektet "Sveriges befolkning 1900" får förbundet 30%. Säljer den lika bra som "1890" så blir det inkomster, men inga rikedomar.

"EMibas" Mot alla odds lyckades förbundet förhandla om ett projekt med Emigrantinstitutet i Växjö och även genomföra förbättringar. Emibas har sålts i 1100 skivexemplar och förhoppningen är att det blir 2000.

Förbundet har tidigare haft lyckosamma och inkomstbringande verksamheter som vuxit till fem miljoner. Därför ansågs det vara ekonomiskt genomförbara projekt då besluten togs.

Punkten 3. Projekt. Vilka projekt skall förbundet ägna sig åt framöver? Förbundet skall se till att det kommer nya och spännande databaser ut till föreningarna och släktforskarna. Men vi har lärt oss att inte anställa fram poster i databaser utan förlita oss till frivilliga krafter.

Vi har nog gjort det "gottaste" redan med "Sveriges dödbok" och "Sveriges befolkning".

Det är en stor brist att vi inte har något materiel från 1900-1970 men SVAR tänker göra 1930 års folkräkning tillgänglig. Det blir i form av digitala bilder av materialet och ett grovregister med förnamn, efternamn, födelseår och födelsesocken. Med hjälp av detta register skall man komma fram till den digitala bilden och där får man läsa själv. Det framkom också att FOSAM, en statlig myndighet, ställt krav på en "1990-skiva". Den får vi inte än, tyvärr. Men sista ordet är inte sagt.

Under 2007 blir "Sveriges dödbok 4" klar. Den innehåller "namn åt de döda" till 100%. 31/12 2006 är deadline för nästa skiva Namn åt de döda.

Punkten 5 Register och hjälpmedel

När mormonerna på 50- och 60-talet åkte runt och fotograferade av husförhörlängderna, var dessa ej paginerade. Därför saknas sidnummer och nycklar p.g.a. att de inte fanns. Dessa nycklar finns på våra arkiv men saknas på Genline och SVAR:s material. Det är viktigt att få fram dessa nycklar och hjälpmedel.

Punkten 4. Gravstenseländet. Ett kulturmord håller på att ske på våra kyrkogårdar. Sedan kyrkan skiljde sig från staten så missköts många gamla gravar. Skylten med texten "vårdas av kyrkorådet" stämmer inte längre. I jakten på att skära ned kostnaderna så sätts en skylt upp på gravar med "Vårdas av kyrkorådet" med uppmaning att gravägaren skall kontakta kyrkoförvaltningen. Har så inte skett inom ett år så kan graven jämnas med marken och gravstenen slängas bort. -

Därför har en broschyr framställts av Sveriges Hembygdsförbund i samarbete med förbundet som

kommer att skickas till samtliga kyrkor, kyrkoråd och kyrkogårdsvaktmästare med information om vad som håller på att hända.

Förslag som adoptering av kyrkogård nämndes eller samling av gravstenar på ett område som hörde till en viss tidsepok. Varför inte utse "Årets kyrkogård ur släktforskarperspektiv".

Nämnas bör också att Heraldiska föreningen informerade hur var och en kan och får konstruera en egen vapensköld och få den registrerad.

Förbundet anordnar också två släktforskarresor, den ena redan i oktober till "Svenskminnen i Tyskland" och en annan året därpå till S:t Petersburg. Visar det sig att intresse finns för detta så blir det även en till Amerika 2007.

Med detta har jag försökt att ge en bild av den mycket spännande och innehållsrika ordförandekonferensen 2006.

Harads igår och idag

Harads har, som andra samhällen, förändrats mycket de senaste årtiondena. Det var väl inte så stort nöjesutbud under 1940- till 1960-talen, men 2 biografier, där det även ordnades med dans och andra tillställningar, fanns det.

Även 3 kaféer med bagerier, vidare 3 kiosker och bensinstationer, 2 elfirmor, kläd- och skoaffärer, 1 järnaffär, 4 mat- och diversehandelsaffärer. Säkert några till, som jag inte kommer ihåg nu. Idag finns av de sistnämnda bara "Kooperativa" kvar. Det heter kanske Domus numera! Det var bättre förr, åtminstone för butiker ute i byarna.

Den butik som vi oftast handlade på var "Lundgrens." Den låg där idag "resterna" av Föreningsbanken ligger. Den hade ursprungligen legat i det större huset bredvid där sedan Edefors kommun hade sitt kontor innan sammanslagningen med Bodens kommun.

Jag kommer ihåg när man kom in i butiken och frågade Einar -Har ni nåt saltfläsk? Så svarade han endera, "Nää, men det kommer med Jokkmokks-godsan i eftermiddag," eller så löd svaret, -Joodå, vi har för mycket gott fläsk," med betoning på för.

En gammal Haradsfirma

En av de äldsta affärerna i Harads hette firma N A Lundgren, i vardagligt tal kallat "Lundgrens." Grundaren var, en från Heden inflyttad möbelsnickare vid namn Nils Aron Lundgren. Han sökte lyckan i Harads och han fann den där. Det berättas att Aron en vacker vinterdag kom körandes med sin sparkstötting på isen. Det bästa han ägde hade han på sparken, nämligen sin svarv. Med den försörjde han sig i början. Han tillverkade spinnrockar, stolar m.m. som han sålde bl.a. på den årliga marknaden i Edefors.

Många år levde Aron ensam i Harads, känd för sin sparsamhet, yrkeskunnande och idogt arbete, men också kanske för en viss knarrighet och ironi i umgängandet med sina medmänniskor. Men ensamheten blev honom dock övermäktig och 1884 21/11 äktade den 40-åriga ungarlen en av dynastin Svallets döttrar, den 19-åriga Nikolina Hedberg, vanligen känd under namnet Lina. Med äktenskapet torde ha följt en efter den tidens värderingar aktningstvård hemgift eller arvslott, och det sägs att bröllopet varade i dagarna tre.

När kapitalfrågan på detta sätt lösts, började Aron att bygga. Han byggde först bostad på den egna marken, sedan affärs- och bostadsbyggnad, ladugård, stall, bageri m.m. Affären utvecklades undan för undan och kom att innehålla allt som behövdes från vaggan till graven. Det fanns kistor, även samlingslokaler för minnesstunder vid begravingar, lämpliga kläder för de närmast sörjande osv.

Källa: Edeforsglimtar 1980 (Theodor Granlund)

Eivon Renberg

Nils Aron Lundgrens antavla

<p>Anders Lundgren f.1797-09-03 Alträsk Nederluleå fs d.1887-12-25 Harads Överluleå fs inhyses Heden Överluleå g.1841-01-25</p>	2	<p>Hans Johansson f.1763-02-05 Rånbyn 8 Råneå fs d.1824-05-08 Alträsk Nederluleå fs Nybyggare o Bonde Alträsk Nederluleå fs</p>	4	<p>Johan Johansson f.1729 Rånbyn, Råneå fs d.1780-04-17 Rånbyn, Råneå fs Gästgivare Rånbyn 8-11, Råneå fs —g.1759-07-08</p>	8	<p>16 17</p>	
	1	<p>Christina Andersdotter f.1763-02-10 Heden Nederluleå fs d.1841-08-09 Alträsk Överluleå fs Bondhustru Alträsk Nederluleå fs</p>	5	<p>Anders Hansson f.1723-04-08 Heden, Nederluleå fs d.1820-11-25 Alträsk, Nederluleå fs Nybyggare Alträsk, Nederluleå fs —g.1753-12-13</p>	10	<p>Hans Jacobsson f.1672-03-20 d.1763-04-12 Rånbyn 11, Råneå fs —g.1740-10-18</p> <p>Brita Larsdotter f.1708-08-28 Orrbyn 2, Råneå fs d.</p>	<p>18 19</p>
<p>Nils Aron Lundgren f.1844-02-02 Heden Överluleå fs d.1916-03-19 Harads Edefors fs Handlare Harads Edefors fs</p>	3	<p>Nils Persson f.1773-01-03 Heden 4 Nederluleå fs d.1838-01-31 Heden Nederluleå fs Bonde Heden 4 Nederluleå fs</p>	6	<p>Per Nilsson f.1740-01-20 Harads, Nederluleå fs d.1826-04-14 Heden 4, Nederluleå fs Bonde Heden 4, Nederluleå fs —g.1772-02-11</p> <p>Dordi Nilsson f.1750-10-21 Sävast, Nederluleå fs d.1791-12-30 Heden 4, Nederluleå fs Bondhustru Heden 4, Nederluleå fs</p>	11	<p>Hans Larsson Kurfurste f.1693 Heden 6, Nederluleå fs d.1753-02-14 Heden 4, Nederluleå fs —g.1722-07-03</p> <p>Karin Andersdotter f.1673 Heden 4, Nederluleå fs d.1763-11-06 Heden 4, Nederluleå fs</p> <p>Per Johansson Vippra f.1695 Bensbyn, Nederluleå fs d.1743-06-30 Bensbyn, Nederluleå fs —g.1724-12-13</p> <p>Kerstin Eriksdotter f.1694 Bredåker, Nederluleå fs d.1743-07-04 Bensbyn, Nederluleå fs</p>	<p>20 21 22 23</p>
	7	<p>Brita Larsdotter f.1774-09-07 Heden 7 Nederluleå fs d.1835-02-01 Heden Nederluleå fs</p> <p>Heden 4 Nederluleå fs</p>	7	<p>Lars Jönsson f.1736 Heden 7, Nederluleå fs d.1784-06-27 Heden 7, Nederluleå fs Bonde Heden 7, Nederluleå fs —g.1763-04-17</p> <p>Margareta Nilsson f.1737-04-27 Heden 14, Nederluleå fs d.1822-10-08 Heden 7, Nederluleå fs Bondhustru Heden 7, Nederluleå fs</p>	12	<p>Nils Eriksson f.1705 d.1774-11-13 Harads 2, Nederluleå fs —g.1734-03-05</p> <p>Anna Andersdotter f.1712-11-10 Harads 1, Nederluleå fs d.1744-03-30 Harads 2, Nederluleå fs</p> <p>Nils Nilsson f.1706-07-28 Sävast 4, Nederluleå fs d.1789-12-05 Sävast 4, Nederluleå fs —g.1742-12-12</p> <p>Dordi Olofsdotter f.1716-05-31 Avan, Nederluleå fs d.1786-02-24 Sävast 4, Nederluleå fs</p>	<p>24 25 26 27</p>
<p>Lovisa Nilsson f.1810-08-09 Heden 4 Nederluleå fs d.1902-02-20 Harads Överluleå fs</p> <p>Heden Överluleå g.1841-01-25</p>	8	<p>Brita Larsdotter f.1774-09-07 Heden 7 Nederluleå fs d.1835-02-01 Heden Nederluleå fs</p> <p>Heden 4 Nederluleå fs</p>	8	<p>Jöns Jönsson f.1701-10-07 Heden, Nederluleå fs d.1787-01-12 Heden, Nederluleå fs —g.1733-03-08</p> <p>Anna Nilsson f.1685 Buddbyn 2, Nederluleå fs d.1770-06-06 Heden, Nederluleå fs</p> <p>Nils Nilsson Mild f.1689 Heden, Nederluleå fs d.1767-03-14 Heden 14, Nederluleå fs —g.1727-12-05</p> <p>Karin Andersdotter f.1690 Heden, Nederluleå fs d.1786-08-30 Heden 14, Nederluleå fs</p>	14	<p>28 29 30 31</p>	

Ett jaktäventyr från år 1327

Vi vet inte särskilt mycket om livet i Norrbotten på medeltiden. Vi vet dock att befolkningen ökade kraftigt på grund av invandring från Mellansverige, bland annat för att det fanns bra jakt och fiske i Norrbotten och för att människor som flyttade lovades skattefrihet. Vi vet en del om hur människor levde här. Hur var det för de människor som t.ex. flyttade från Uppland till Norrbotten.

Under ett par år har jag tagit reda på så mycket som möjligt som vi vet om 1300-talets Norrbotten. Dessutom har jag fantiserat en hel del för att fylla i luckorna. Resultatet är en bok som handlar om en familj som flyttar från Lagga söder om Uppsala till det som senare skall bli Vibbyn i Överluleå. Jag hoppas att jag ganska snart kan ge ut boken, som ännu inte har någon namn, men redan nu får ni som läser Boden-ANAN läsa ett stycke ur min bok. Så här kanske det gick till när Knut, 11 år, och Henrik, 8 år, gick ut för att jaga i det nya landet. Kan det ha gått till så här? Vad tror ni?

Leif Nordenstorm

***

När höbärgningen och skörden var klara sade far att Knut och Henrik kunde gå iväg och jaga tillsammans. Mor tyckte nog att Henrik var för liten för att jaga, men far sade att det inte var någon fara när Knut var med. Han hade blivit en van jägare tillsammans med Lauri. Det fanns nog inga föräldrar som hade något emot att deras söner tränade bågskytte. Det var ju viktigt att kunna skjuta bra om man ville ha mat under vintern.

Farfar fick följa med den första dagen, för att Henrik skulle få lära sig hur man smög fram mot bytet och sedan spände bågen och avlossade pilen. Det gällde att hålla vänster arm helt rak, sikta och spänna bågen med fingrarna i höger hand. Man fick inte skjuta på långt håll, för då var risken stor att man skadsköt bytet, och det var en skam för en jägare att orsaka ett djur lidande i onödan. Knut lyckades skjuta en hare och på kvällen blev det stekt hare hemma. Knut njöt när alla sade att det var det bästa de hade ätit på länge.

Nästa dag ville Henrik iväg tidigt på morgonen. Far skrattade och sade att Henrik nog skulle bli en bra jägare, så ivrig som han var.

"Gå inte för långt in i skogen och ser ni någon varg eller björn så är det bara att ni vänder hem igen så snart ni kan", förmanade far. "Prata med varandra så ger dem sig av här de hör er. Ni skjuter inte på några villkor på en björn, för ni har inte en chans men det är nog ingen fara. De brukar hålla sig undan när det finns människor i närheten."

Mor stack till pojkarna varsin bit bröd och en bit torkat kött. Knut och Henrik började gå in mot skogen

De gick mot platsen där Knut hade skjutit haren dagen innan. Det brukar vara en bra tanke att gå till platsen där man skjutit djur tidigare, för djuren har sina stigar precis som människor har sina. När de nästan hade kommit fram till platsen såg Knut på Henrik och höjde fingret mot munnen. Han gav tecken åt Henrik att de skulle smyga fram den sista biten. Det var svårt att smyga utan att ge något ljud ifrån sig, för överallt i skogen låg det torra kvistar som knakade när man gick på dem. De smög förbi en buske som dignade av hallon. Knut tänkte att det var konstigt att de inte hade börjat plocka bär ännu, men det var nog för att det fanns så mycket att göra hemma på gården. Knut pekade på busken och han och Henrik tog var sin näve med mogna bär och åt. Det smakade fantastiskt gott. Sedan fortsatte de smyga. Skogen var full av djur, men det skulle bli spännande att få vad de skulle få som byte. Skulle de komma tillbaka med en hare, en ekorre eller en fågel?

När de kom alldeles intill gläntan där Knut hade skjutit haren stannade de plötsligt och tittade på varandra. I gläntan stod en älgkalv och åt. Knut tittade på Henrik och Henrik tittade tillbaka. De tänkte båda på samma sak. Far hade sagt till dem att inte skjuta mot varg eller björn om de inte verkligen blev anfallna, men han hade inte sagt något om älgar. Var det för att det var självklart att pojkarna skulle få skjuta älg, eller för att det var självklart att de inte skulle få göra det? Hemma i Uppland hade Knut aldrig hört tals om någon pojke som hade skjutit någon älg. Det brukade vara de vuxna männen som gjorde det. Men en älg skulle nog ge mycket kött, och kött behövdes. Mor och far skulle nog bli glada. Knut gav Henrik tecken att spänna bågen. De skulle skjuta var sin pil samtidigt, så att det skulle vara större chans att de verkligen lyckades fälla djuret. Knut förstod också att Henrik knappast skulle kunna fälla en älg på egen hand, och han unnade sin bror glädjen att kunna säga att han hade skjutit en älg, om det än var tillsammans med Knut.

"Ett, två, skjut!" viskade Henrik.

Det ven till i luften av pilar som flög. Älgen ryckte till och stupade framåt. När den hade fallit till marken blev den liggande helt stilla. Knut och Henrik rusade fram till djuret. Den såg inte riktigt ut som en älg, men älgarna i Norra Botten såg väl annorlunda ut än älgarna i Uppland.

"Det är inte en vuxen älg", sade Henrik, "utan bara en kalv eller kanske en hjort... men den är död. Vi har skjutit den tillsammans. Henrik skakade i djuret, men det rörde sig inte."

"Den är stendöd", sade Knut.

Knut och Henrik försökte släpa djuret, men de lyckades bara dra det en kort sträcka.

"Det är för tungt", sade Knut. "Vi måste gå hem och hämta hjälp."

De började gå hemåt. Knut var så stolt så att han höll på att spricka. Han förstod att det var han som hade skjutit den dödande pilen, rakt i hjärtat. Henriks pil satt långt bak på djurkroppen. Varken en människa eller ett djur kunde dö av en pil i baken. Men vad skulle han säga det till Henrik? Man ljuger ju inte om man inte säger hela sanningen varje gång. Henrik kunde lika gärna få vara stolt för att han hade varit med och skjutit älgen. Bröderna sprang så snabbt de bara kunde.

"Far! Far! Vi har skjutit en älg... eller kanske en hjort", ropade Knut redan långt innan de kom fram till gården.

"Far, vi har skjutit en älg", fortsatte Henrik.

När de andra hörde Knut och Henrik släppte de allt de hade i händerna. Far, Matteus, farfar och Märta skyndade sig att komma med ut i skogen för att få se på älgen.

"Det kan inte ha varit långt borta, för ni hann ju knappt gå ut på jakt förrän ni kom hem igen", sade farfar.

"Nej, vi gick till samma ställe där jag sköt haren i går, och där stod den."

"Det tråkiga var att vi inte hann ta något matrast", sade Henrik. "Vi har kvar brödet."

Alla skrattade.

"Du har ju kvar ditt bröd, så du får väl ta rasten när du kommer hem igen", sade Matteus.

Det dröjde inte länge förrän de var framme vid gläntan. Knut märkte att far först tittade på det fällda djuret och sedan på farfar. Så tittade båda på Matteus. De såg bekymrade ut. Sedan tittade far på Knut och sade:

"Det här är inte en älg. Det är ett djur som jag aldrig någonsin sett förut, men jag tror att jag vet vad det är."

"Jag tror också att jag vet", sade Matteus.

"Det måste vara en ren", sade far, "ett sådant djur som lapparna har som boskap. Anna berättade att de mjölkar dem och lever av deras kött."

"Du milde tid!" sade farfar. "Vad gör vi nu?"

"Det är inget att göra åt saken nu, sade far. Är den

död så är den. Vi får försöka ta reda på om renen hör till en lapp eller om det är en vildren. Om ni har skjutit en ren för en lapp så måste vi ersätta den. Öga för öga, tand för tand. Det brukade alltid fader Erik i Lagga säga. Man skall ersätta lika mycket som man har skadat. Vi får inte vara oärliga."

Knut kände hur ögonen tårades. För en stund sedan hade han varit så stolt över att han lyckats fälla ett så stort djur, men nu skämdes han. Han skämdes för att han hade tagit fel på en älg och en ren, men mest skämdes han för att han hade skjutit ett djur som hörde till en annan människa. De var bara de mest usla människorna som stal andras boskap! Knut ville inte vara en usel människa.

"Torka tårarna nu", sade Matteus.

Så kramade han om Knut med en hård kram. Knut såg att far kramade om Henrik samtidigt.

"Då får man vara stolt över att ha två unga jägare på gården. Ni kommer att göra stor nytta i vinter, pojkar", sade far. "Vi kommer inte att ha så mycket annat än kött och fisk att äta."

"Men säg inte något till Lauri [finsktalande grannpojke] om renen", sade Knut.

"Äsch! Det är väl inget att skämmas för", sade farfar. "Ni gjorde så gott ni kunde. Och vi skall ersätta ägaren, så ingen skall kunna anklaga oss för att vara oärliga. Nu skall vi se till att vi får med djuret hem."

Farfar drog upp sin kniv som han hade hängande vid bältet. Han skar upp renens hals och tömde den på blod. Sedan skar han snabbt och vant upp djurets mage och tog ut de inälvor som man inte skulle kunna äta.

"Den ser i alla fall ut som en älg inuti", sade han.

Henrik gömde huvudet mot Knuts bröst. Henrik hade alltid tyckt att det var otäckt att se på när djur slaktades, men det var kanske inte så konstigt. Knut kom ihåg att han också tittade bort från slakten, när han själv var några år yngre. Far och Matteus gjorde samtidigt i ordning några tunna björkgrenar till en bår. De lade upp renen, och så började de att ömsom bära och ömsom släpa båren mot gården. På vägen hem talade de om hur de skulle få rätt på vem som ägde renen. Till slut kom de fram till att det bästa var att fråga Jakob om han skulle kunna fråga de lappar han kände om någon av dem saknade en ren. Jakob var ju birkarl och en birkarl brukade köpa skinn och fisk av lapparna, så han skulle nog kunna hjälpa till.

Hemma blev det mycket arbete med att ta hand om renkroppen. Djuret skulle slaktas. Farfar skar upp djuret i lagom stora stycken. Några av dem tillagades i kokgropen. Några skulle användas till soppa under de närmaste dagarna, och det som man inte kunde spara

färskt skulle rökas. Farfar hängde upp det vid rökålet ovanför spisen så att det röktes samtidigt som de eldade.

"Tur att vi köpte salt i Stockholm på vägen upp", sade farfar.

När köttet var omhändertaget började arbetet med skinnet. Det skulle skrapas ordentligt, men det fanns inte tid att göra skinnet klart samma dag, Snart var det dags för mat. Knut och Henrik lyssnade stolt när alla sade att köttet var gott. Det var litet starkare i smaken än älgkött, och mycket starkare än kokött.

På kvällen fick Knut och Henrik berätta gång på gång om hur de smög fram till gläntan, och hur renen – som de trodde var en älg – stod där. De berättade om hur de spände sina pilbågar samtidigt och om hur de båda träffade djuret. Knut visste inte om han skulle säga att han hade träffat renen i hjärtat, men Henrik bara i baken. När Knut sneglade på far, så han så sträng ut, så Knut förstod att far hade förstätt vem det var som hade avlossat den dödande pilen. Knut tyckte det kändes bra att far hade förstätt det, men lika bra kändes det att Henrik var så glad, så han sade inget.

ur Norrbottens-Kuriren den 30 dec. 1878

Rotewäsendet

Länsstyrelsen erinrar rotemästarna för de till statsverket indragna vakanta rotarne Krigsbuss, Rolig, Fält, Lejman, Skans och Brask wid Lifkompaniet, Flink wid Råneå kompani, Mannberg, Skarp, Ferm, Segerkarl, Falconett, Stål, Puffert, Öberg och Ren wid Piteå kompani att å de i vakanskontrakten beståmda tider restfritt erlægga belöpande arrendeavgifter och vakansmedel till wederbörande kronofogdar, hwilka hädanefter skola uppbära och redowisa dylika medel.

Logotype

Sveriges Släktforskarförbund har efter mycken möda beslutat hur förbundets nya "logga" ska se ut. Den kan ses som en människa med både rötter och grenar och finns i två utföranden. Ett runt med text runt om och en fyrkantig där texten finns vid sidan av figuren.

 Sveriges
Släktforskarförbund

Förbunds försäkringen

Sedan 1999 är alla medlemmar i alla medlemsföreningar gruppolycksfallsförsäkrade via Sveriges Släktforskarförbund. Försäkringen är tecknad hos Försäkringsbolaget if.

Ersättning vid skada kan omfatta (bb=basbelopp):

- Medicinsk invaliditet (10 bb)
- Ekonomisk invaliditet (20 bb)
- Dödsfallskapital (0,5 bb)
- Läke- rese- och tandbehandlingskostnader (skäligt belopp)
- Rehabilitering (2 bb)
- Personliga tillhörigheter (0,5 bb)
- Extrakostnader under den akuta läkningstiden (3 bb)

Försäkringen gäller vid olycksfallsskada som drabbar den försäkrade under arrangemang i regi av Sveriges Släktforskarförbund eller dess föreningar, samt vid resa direkt till och från sådant arrangemang.

Vid skada vänder man sig direkt till if och anger gruppavtalets försäkringsnummer GP000073-7817. Telefon till if angående ev. skada är 08-788 36 60.

Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna i föreningen

medl.nr.

Lars Berg	Kusön 228	961 98	Boden	0921 - 50 139	694
Johnny Björnfot	Docentvägen 525	977 52	Luleå	0920 - 97 601	695

Adressändringar

Sven Pettersson	Bastugatan 1 D Bv	961 75	Boden	0921 - 15 301	91
Susann Larsson	Drottninggatan 3	961 35	Boden	0921 - 53 544	118
Herbert Juntikka	V. Ringvägen	871 42	Härnösand	0611 - 15 862	184
Gösta Sundqvist	Kungsgatan 26 B 2 tr	961 34	Boden	0921 - 12 688	314
Jan-Erik Lidberg	Vårfrugatan 4	745 34	Enköping	0171 - 310 04	326
Ulla Lundström	Lulevägen 15 C	961 73	Boden	0921 - 14 751	421
Catharina Källström	Sadelmakargatan 1 C	961 35	Boden	0921 - 10 263	477

Elakt

Av Aug. Nordström

Den föreställningen och erfarenheten, att man kan "komma ut för elakt", är allom i Luleåtrakten känd. Detta är en åkomma av speciellt slag och icke att förblanda med andra sjukdomar. Den kan botas av endast lekmän och kloka gummor; ty doktorer förstå sig icke på att bota den. "Elakt" kan taga sitt säte i vilken kroppsdel som helst; dock mest i form av utslag och svullnad förenad med klåda och svår värk. Numera är man ju ej så säker att en dylik åkomma är "Elakt", men det kan ej skada att låta "laga" det ändå. Man går till den "kloka". Hon ställer till ett ångbad. Ångan framkallas av upphettade stenar: en hämtad från sjöbotten, en "ovanpåsten", hämtad från berget, och en uppgrävd ur jorden. Ibland har man med stort besvär nödgats hämta de kurerande stenarna från något mildtals ifrån liggande ställe, som den kloke kände till och hade förtroende för. Behandlingen varierar för övrigt. Man ångar eller stryker med torvor, varpå man tar en stor mässingsknappnål, som berört det sjuka stället och gömmer den i en golvspringa eller under torvan i jorden.

Anmärkningsvärt är, hur man trots sig kunna skydda sig mot detta onda genom elden. Har man tvättat sig och omedelbart därpå hållt tvättvattnet — något som man vid risk för elakt aldrig bör göra — så skall alltid dessförinnan ett eldkol eller en brand nedläggas däri. Vissa onda människor kunna dessutom "spå på" en elakt, och därför bjuder försiktigheten, att amn, då man haft besök av någon sådan, kastar efter henne en dylik glödande projektil, när hon hunnit utom bron.

Även kreatur äro mottagliga för sjukdom. Kor kunna t.ex. drabbas av elakt, om man bär nymjölkad mjölk, blottade för väder och vind, från ladugården. Därför lägger mjölkerskan lock över byttan eller förklädet över stävan, när hon bär in mjölken för att skydda från elakt den eller de kor, hon mjölkat.

I vädret och vinden spårar man sålunda tillskyndelsen av mycket ont. Detta framgår av bruket att säga: "Gu velsinne oss" när en virvelvind far förbi eller över ens ägor. En form av elakt, som man benämner "älgblåst" kan, såsom namnet angiver, härleda sig från en sådan vindfläkt. Åkomman, som uteslutande berör huden, består i ett småknagligt utslag, förenat med klåda. Men liksom den kommit genom blåst, så skall den även botas med blåst. Man fyller en flaska med vatten och går till närmaste smed (som man dock ej bör vara besläktad med) samt låter honom med sin bälg pusta in några andetag i vattnet, varpå man med vattnet tvättar det sjuka stället, som därav ofelbart botas.

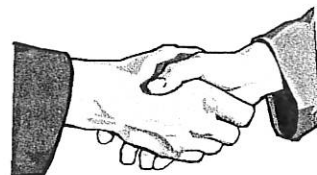
Utdrag ur "NORRBOTTEN. Utgiven av Norrbottens Museiförening 1919

BÖFF

gratulerar dessa medlemmar
som fyllt jämna år under det
andra kvartalet år 2006

Birgitta Morsing
Inga Enberg
Ingrid Bergman
Lars-Erik Svahn
Leif Berggren
Margit Eriksson
Nils-Åke Hedström
Olle Ljungkvist
Sonja Ekman
Vibi-Ann Carlsson
Ursa Eddebo

TACK

Ett varmt tack från BÖFF:s styrelse för alla de
gåvor och bidrag vi fått:

Annika Nordmark	Boden
Ann-Mari Nilsson	Vänersborg
Arne Westman	Boden
Birgitta Olsson	Svartbjörnsbyn
Eila Fredriksson	Trångfors
Gunnar Glaas	Boden
Lena Lundgren	Haninge
Martin Johansson	Boden
Monica Nordberg	Gemträsk
Susann Larsson	Boden

samt till alla som gett bidrag i mikro kortsparbössan
och skänkt "loppisprylar."

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning
retur med den nya adressen till:

Boden-ANAN
c/o Sandberg
Kålrotsvägen 11
961 47 Boden

B Föreningsbrev

STUDIEPROGRAM HÖSTEN 2006

DATA

Hjälp jag har en dator.

För dig utan datorerfarenhet.

Så kul man kan ha med en dator.

För Dig som kan grunderna och vill lära dig mer.

Bildredigering

Grunden i bildbehandling. Photoshop.

Gör din egen hemsida.

Hur du upprättar en egen hemsida.

Fixa din dator.

Lär dig enklare felsökning mm.

Bokföring nybörjarkurs.

ALLMÄNT

Jägarskolan

Skogskurser

Släktforskning

Språk

GPS-Navigering

Foto

Matlagning

Formkeramik med kallmålning

Akvarellmålning

Trädgårdskunskap

Bilar och tjejer

HÄLSA

Kundaliniyoga

QI-gong

Viktminskning

Örter som medicin och mat

HANTVERK

Knuttimring

Svepaskteknik

Tenntrådsbroderi

Lapptäcksteknik

**Studieförbundet
Vuxenskolan**